

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р **Стилиян Стоянов**,

член на научно жури за защита на дисертация за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ от **Лилия Златанова Желева** в област на висшето образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология – славянски езици (украински език)

Тема: *Обучение по близкородствен език (украински) на българи – лингвистични и методически аспекти*

Основание за написване на становището: Заповед № РД 38-401/ 16. 07. 2019 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“

Лилия Желева е редовен докторант към Катедрата по славянско езикознание на СУ „Св. Климент Охридски“. Завършила е специалността „Славянска филология“ (украински, полски и български език). По време на следването си е била на практика в Киевския национален университет „Тарас Шевченко“ (2011 г.) и Львовския национален университет „Иван Франко“ (2013 и 2014 г.) Имах удоволствие да бъда с групата студенти от Софийския университет в Львов през 2014 г. и съм с отлични впечатления от езиковата подготовка на Лилия Желева. Дисертацията ѝ, от друга страна, дава основание да се твърди, че за пет години докторантката е израснала от отличен студент до добре подготвен и ерудиран преподавател по украински език и специалист в областта на превода. Резултатите от дисертационния труд са апробирани в 12 статии (две от които под печат), публикувани в България и в Украйна. Лилия Желева е член на журита на конкурси, свързани с владенето на украинския език, провеждани в България и в Полша. Към тази впечатляваща биография на млад учен и

преподавател безусловно трябва да добавим и видеоуроците по украински език, достъпни в Интернет.

Дисертацията на Лилия Желева се състои от увод, четири глави, заключение, библиография и две приложения в общ обем от 240 страници. В увода са очертани предмета, обекта, целите и задачите на изследването. Също там е уточнена използваната терминология. Лилия Желева изрично подчертава, че „преобладаващата насоченост на труда е практическата“. Най-буквално тази претенция е реализирана в четвъртата глава на дисертацията, в която докторантката предлага свои разработки на урочни единици, изпитни задачи, теми за писмени работи, диктовки, аудио-визуални материали. И ако четвъртата глава демонстрира качествата на Лилия Желева като изследовател и преподавател по-скоро в методически аспект, трите предходни глави показват пътя към добрите урочни единици, учебни материали и – в последна сметка – към добрите резултати в обучението по чужд език, който път минава, най-общо казано, през полетата на граматиката, социолингвистиката, психолингвистиката, сравнителната граматика и т.н. Дисертацията показва, че няма как да се постигне добро обучение по чужд език чрез адаптирането или простото заимстване на една или друга система за преподаване.

Първата глава разглежда в историческа план обучението по славянски езици в България и в частност в Софийския университет. Логично акцентът е поставен върху украинския език, като в исторически аспект Лилия Желева проследява не просто историята на преподаване на украински език в България, но и социокултурната среда, в която се развива, утвърждава и кодифицира този език. Добре е показана зависимостта (понякога много трагична) между езиковото строителство и политическата конюнктура. Лилия Желева проследява четирите периода на развитието на методиката на обучението по украински език като чужд и добавя, с пълно

основание, пети – от 2014 г. насам. Като приноси бих определил изследванията на докторантката върху учебника на Делчо Дринов и Микола Грунски „Украински език за българи“.

Втората глава изследва лингвистичните аспекти на обучението по украински език на българи. Тезата, която се коментира, е, че българският и украинският са близкородствени езици, което е свързано с междуезикова интерференция. Лилия Желева изследва положителните и отрицателните ефекти от тази интерференция и предлага способности, чрез които последните да бъдат минимализирани. Подчертани са трудностите пред българите, когато изучават език с падежи, двусмислените или пък направо комични ситуации, породени от междуезиковата омонимия (спомням си разказа на украинска българистка за издължените лица на българските туристи, когато им казал, че ще се видят след една година). Лилия Желева съпоставя българския и украинския език по отношение на графика, фонетика, лексика, морфология, синтаксис и прави анализ на грешките от лингводидактичен аспект. Анализът е основан, и това го прави убедителен и полезен, на богат емпиричен материал. Изводът, с който сме съгласни, е, че езиковата интерференция между българския и украинския има по-скоро положително влияние върху студентите.

Третата глава разглежда методическите аспекти на обучението по украински език на българи. Подробно са описани минимумите, които предполагат трите нива на владееене на чужд език (А, В и С), направен е преглед на отделните методи за преподаване на чужд език, като са коментирани предимствата и недостатъците им. Логичният извод, който Лилия Желева прави, е че не отделен метод, а поредица от правилно подбрани методи би била ефективна в процеса на обучението. Онлайн курсът по украински език за българи, предложен от Лилия Желева, отново затвърждава впечатлението, че смисленият синтез в преподаването на чужд

език (и в осмислянето на това преподаване) е между сивата теория и зеленото дърво на живота. А зеленото дърво на живота показва, че мотивацията на студентите да изучават украински (и изобщо славянски езици) намалява. В този смисъл много полезни са предложенията, които Лилия Желева прави за повишаване на тази мотивация.

Четвъртата глава на дисертацията предлага методически разработки и предложения. Предложени са разработени урочни единици по украински език за българи, примерни изпитни задачи, теми за писмени работи и диктовки за начално, високо и средно ниво. Единствено адмирация предизвикват и аудио- и видеоматериалите, изготвени от Лилия Желева. Предлаганите материали дават надежда, че преподаването на български и украински език за чужденци излиза от скучния и, струва ми се, недостатъчно ефективен от методическа гледна точка период, в който учебниците бяха пълни с текстове, единствената цел на които е да илюстрират едно или друго граматическо правило и които са твърде далече както от живия език, така и от жизнения свят на студентите. Като илюстриращ пример мога да посоча текста за лвовския трамвай, конете и наказанието за пътниците без билет. Очевидните симпатии на Лилия Желева към комуникативния метод на обучение по чужди езици са дали добър резултат.

Похвала заслужават и двете приложения към дисертацията. Проведената анкета сред студентите изследва детайлно характерните трудности, които те срещат при изучаването на езика. Въпросите са конкретни, а анализът на отговорите очевидно помага на Лилия Желева, а, уверен съм, и на много още колеги в преодоляване на специфичните трудности при преподаването на чужд език или пък при преподаването на български език на чужденци.

Украинско-българският речник по лингводидактика наистина би подпомогнал студенти и преводачи при работата им с лингвометодически текстове. Макар и да излиза от областта на лингводидактиката, струва ми се, че би било полезно в него да влезе и превод на чисто лингвистически термини, например, глагол, съществително, причастие и т.н. Хубаво е да се помисли и за обратния вариант – българо-украински речник.

Авторефератът предава коректно структурата, тезите и изводите на дисертационния труд. Приносните моменти са посочени точно и не будят никакво възражение.

Заключение: Предложеният за защита труд „Обучение по близкородствен език (украински) на българи – лингвистични и методически аспекти“ е задълбочено изследване, научната и практико-приложната стойност на което са несъмнени. С удоволствие ще гласувам да бъде присъдена ОНС „доктор“ на Лилия Златанова Желева.

02. октомври 2019 г.

Благоевград

Член на журито:

(проф. д-р Стилиян Стоянов)